

Bomen in Schalkwijk

Reactie van Haarlemse Bomenridders.

19/7/2019

Auteurs(s): Haarlemse Bomenridders

- H. Hobo
- Bob Augustin

Redactie: A. Berkemeijer

Conclusie.

Het verbeteren van het bomenbestand in Schalkwijk is een plan wat al enkele jaren in voorbereiding is. Het plan om 343 bomen te kappen in Schalkwijk is gebaseerd op oud beleid en houdt geen rekening met nieuwe ontwikkelingen en inzichten betreffende CO₂ en de doelstelling die Nederland zich heeft gesteld deze te reduceren.

In de energietransitieperiode van 20 tot 30 jaar is elke boom die een flinke CO₂ opname heeft en zo kan bijdragen aan de doelstelling van het kabinet waardevol. De Haarlemse Bomenridders zijn van mening dat Schalkwijk een uitgelezen kans geeft om met de bestaande bomen en flinke stap richting CO₂-reductie te bewerkstelligen. Tenminste als wij de kap veel minder rigoureuus aanpakken en bomen nog minstens 10 tot 20 jaar behouden. Dit is mogelijk met het huidige bomenbestand indien dat goed wordt onderhouden wat ook eventuele gevaarlijke situaties sterk vermindert.

Uiteraard zijn wij realistisch en beseffen dat niet elke boom behouden kan worden. De nu gehanteerde methode wijkt echter af van landelijk geaccepteerde methoden en resulteert in een veel te grote kap en onnodige vernietiging van waardevolle bomen.

Wij willen graag een aantal aandachtspunten i.v.m. de de voorgestelde kap van 343 bomen in Schalkwijk nader toelichten.

Deze plannen zijn een aantal jaren geleden ingezet. In de tussentijd is er maatschappelijk veel veranderd zoals een klimaatakkoord, veranderende maatschappelijke denkbeelden over kappen van bomen en een rechtszaak van Urgenda inzake CO₂ beleid van de regering. Wij missen een duidelijke visie over het klimaat en de rol van groen en bomen daarin. Zeker in de transitie periode de komende 20 tot 30 jaar kunnen de bestaande bomen een grote rol spelen.

De Haarlemse Bomenridders hebben een aantal bezwaren die verder nader worden uitgewerkt.

- Klimaatakkoord 2019
- CO₂ beleid regering en verplichtingen CO₂ te reduceren.
- Leefbaarheid stad, hitte eiland effect
- Gevaar, veiligheid
- Biodiversiteit
- Beoordeling en categorisering.

Klimaatakkoord.

Wat wij missen is een goede visie op het beheer in relatie tot de CO₂-reductie die het kabinet wil realiseren in het klimaatakkoord. Daarbij opgemerkt dat de provincie Gelderland onlangs een eerste stap heeft gezet en besloten voorlopig geen bomen te kappen langs wegen en een aantal bomenkapprojecten 'on hold' heeft gezet.

De overheid heeft in het klimaatakkoord aangegeven de ontbossing te willen verminderen en op die wijze 0,4 tot 0,9 Mton CO₂-reductie te bewerkstelligen. In de paragraaf C4.5.2 van het klimaatakkoord "Bomen, Bossen en Natuur" staan veel maatregelen genoemd waarvan we in deze plannen niets terugvinden.

In het klimaatakkoord is juist het vastleggen van CO₂ een doelstelling, zie de citaten eruit hieronder. In de bijlage kunt u de complete tekst terugvinden.

"Bomen, bossen en natuur leggen al veel koolstof (CO₂) vast. Een toename van bomen, bossen en natuur (ten opzichte van het business as usual scenario) leidt dus tot 'klimaatwinst' die bijdraagt aan de opgave voor 2030 en nadrukkelijk ook 2050. Vroeg initiëren, ook met het oog op 2050, is noodzakelijk. Natuurlijke koolstofvastlegging is namelijk een proces van lange adem. Partijen werken aan een klimaatinclusief natuurbeleid en -beheer".

Daarnaast stelt het klimaatakkoord: "Voorkomen ontbossing. Afname van CO₂-vastlegging door ontbossing wordt zoveel mogelijk voorkomen. Vergroten vastlegging koolstof. Bestaande bossen, natuurgebieden, landschapselementen en de openbare ruimte bieden mogelijkheden om door onder andere aanpassingen in het beheer de CO₂-vastlegging te vergroten."

Specifiek wordt de ontbossing genoemd: “d. Partijen (Rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders, landbouwers, grondeigenaren) leveren gezamenlijke inspanning om ontbossing te beperken tot wat onvermijdelijk is.”

In de plannen voor Schalkwijk zouden wij graag de lange termijnvisie vastgelegd zien betreffende biodiversiteit, klimaat, CO₂ opname capaciteit (voor een langdurige cyclus), fijnstof, waterhuishouding, houtvoorraad, hittestress en dergelijke.

Hoe meer groen in Nederland hoe meer CO₂ kan worden vastgelegd. Al zouden de bomen deels worden herplant dan is de CO₂ opname de komende 20 jaar niet te vergelijken met de CO₂ opname die de huidige bomen realiseren.

Rechtszaak Urgenda tegen de staat

In dit kader is onze coalitie met Urgenda zeker interessant, omdat zij 40 verbeterpunten heeft aangereikt aan de gezamenlijke Ministeries voor het klimaatakkoord. Met 60 andere particuliere natuurorganisaties is de daarin opgenomen **maatregel 7** breed ondersteund om tot een duurzamer bosbeheer te komen, hetgeen op jaarbasis ca 0,2 Mton CO₂-reductie oplevert.

Wij willen de gemeente Haarlem verzoeken per direct uitvoering te geven aan datgeen wat het klimaatakkoord stelt als doelstelling v.w.b bomen.

Uitspraak rechtbank inzake CO₂.

Op 9 oktober 2018 bekrachtigde het Hof in Den Haag de uitspraak van de rechtbank van 24 juni 2015 in de Klimaatzaak: omdat de Staat de burgers moet beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering moet Nederland de uitstoot van broeikasgassen terugdringen met ten minste 25% t.o.v. 1990. De zaak is aan gespannen door Urgenda, samen met 886 mede-eisers. Ondanks de vele goede initiatieven is de CO₂-uitstoot niet gedaald sinds 1990.

Deze uitspraak zou een extra stimulans voor de gemeente Haarlem kunnen zijn om zich extra inspanning te getroosten teneinde zoveel mogelijk CO₂ opslag te behouden en dus kappen van bomen te vervangen door beleid om juist bomen aan te planten, zoals ook in het klimaatakkoord is vastgelegd.

Wij willen pleiten om zoveel mogelijk grote bomen te behouden om CO₂ te kunnen vastleggen. Zeker in de transitieperiode de komende 20 tot 30 jaar kunnen de bestaande bomen een grote rol spelen. Met intelligent onderhoud kan er van uitgegaan worden dat de huidige gezonde bomen de transitieperiode overleven.

Populieren kunnen circa 120 jaar oud worden.

“Gevaarlijk”.

Sommige populierensoorten staan bekend om takbreuk. In de beoordeling is onvoldoende rekening gehouden met de eigenschappen qua takbreuk van de verschillende soorten populieren wat een vertekend beeld geeft. In Schalkwijk zijn weinig tot geen gevallen bekend van ernstige ongevallen door

bomen veroorzaakt. Terwijl er toch veel populieren staan van 55 tot 70 jaar oud. Dat geeft aan dat het blijkbaar nogal meevalt met de gevaren van takbreuk van de oudere bomen. Daarnaast maakt het ook duidelijk dat de bomen van 35 tot 40 jaar zeker zo'n 15 tot 20 jaar levensverwachting hebben en dat in die periode (mits onderhouden) helemaal geen grote gevaren dreigen.

Natuurlijk wil niemand een grote tak op zijn of haar hoofd krijgen maar de kans daarop is helemaal niet zo groot. Door landelijk nieuws lijkt het soms of bomen vaak op auto's en huizen vallen. Daarbij moet niet vergeten worden dat er in een land waar bijna 17 miljoen mensen wonen en in grote steden zo'n 250.000 bomen per stad staan uiteraard wel heel raar zou zijn als er nooit een een tak op een auto valt. Maar gezien de grote aantallen bomen en mensen is het aantal ongelukken eigenlijk juist verrassend weinig.

Om te illustreren hoe klein de kans op een boom-ongeval eigenlijk is: In Utecht is bijvoorbeeld een geval bekend van een man die fietsend op de Catherijnesingel, een drukke weg, een tak op zijn arm kreeg en voor behandeling naar het ziekenhuis moest. Langs die singel staan vele grote bomen, er is continue heel veel verkeer, auto's en fietsers en dan gebeurt er eens in de 10 jaar een relatief klein ongeval. Dit illustreert goed hoe klein de kans op ongelukken met bomen eigenlijk is, zelfs in een drukke stad.

Fietspaden.

Fietspaden en bomen zijn niet per definitie een probleem. In het rapport wordt geen nadere uitleg of wetenschappelijke onderbouwing gegeven waarom bomen langs fietspaden risicovol zijn. Toch ligt het helemaal aan de drukte op het fietspad. Er is uit te rekenen wat de kans is om door een tak getroffen te worden op een fietspad. Dan zijn allerlei factoren van belang zoals aantal verkeersbewegingen, aantal en soort bomen langs het fietspad, ligging t.o.v. de wind, bebouwing rondom. Berekeningen zijn echter niet gemaakt en de stelling dat bomen langs fietspaden per definitie gevaar opleveren houdt dan ook geen stand zonder nadere wetenschappelijke onderbouwing.

Schadevergoeding, jurisprudentie.

Een forse tak die op een auto viel langs een Provincialeweg leidde niet tot schadevergoeding. De rechter vond dat de overheid genoeg moeite had getroost de veiligheid te waarborgen door regelmatig een boomcontrole uit te voeren. Dat er dan toch een tak was gevallen was de provincie niet aan te rekenen.

Landschappelijk belang.

In de bomenverordening is landschappelijk belang een afweging bij kap. Veel van de bomen die op de kaplijst staan hebben een belangrijke landschappelijk rol.

Welzijn bewoners.

Volgens de Amerikaanse bioloog Edward O. Wilson zijn alle mensen — verstokte stedelingen inclusief — in hoge mate 'biofiel'. De levende natuur oefent een onweerstaanbare aantrekkingskracht op mensen uit. Mensen zijn over het algemeen gelukkiger als er veel groen in de buurt is. Zelfs een mooie plant op kantoor telt mee voor het welbevinden (onderzoek TNO).

Financieel.

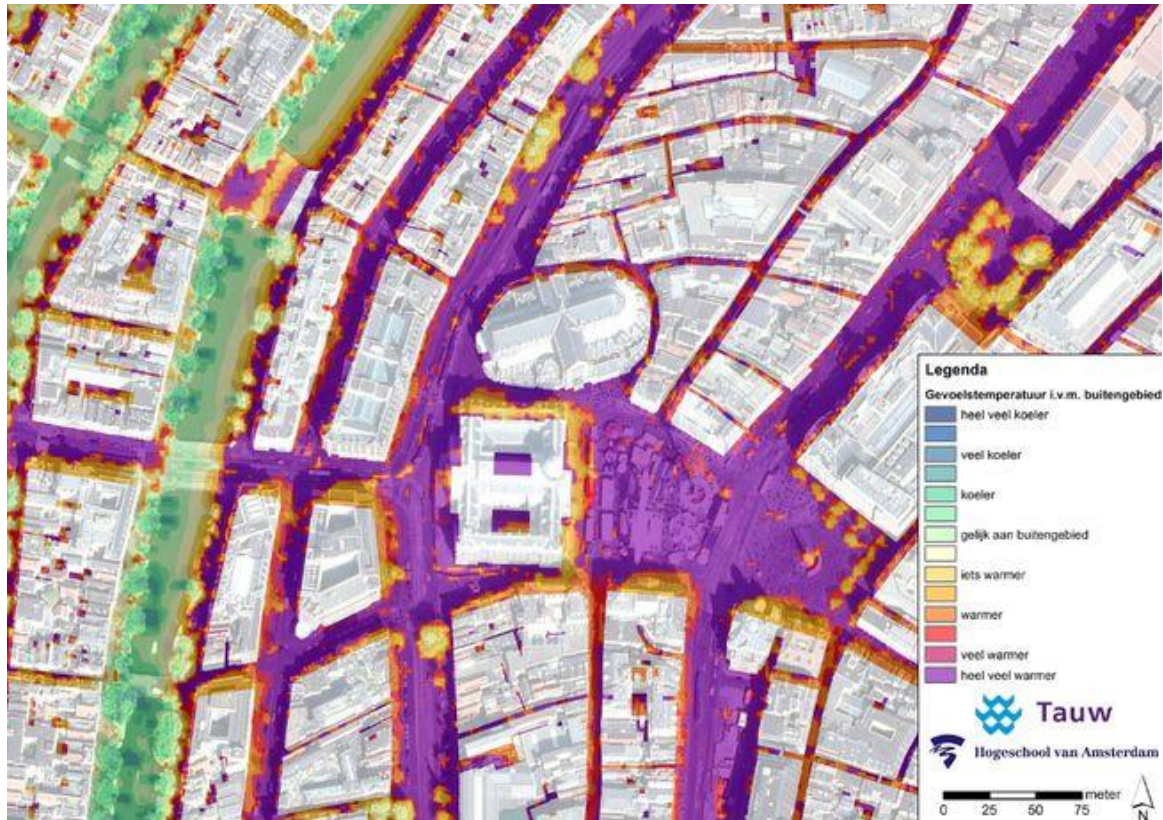
De kap en later deels herplant van meer dan 300 bomen is een groot project waarvoor jaarlijks (500.000?) euro is gereserveerd. Door minder te kappen kan een deel hiervan worden aangewend voor onderhoud.

Hitte eiland effect

Het klimaat verandert, de uitersten zijn groter en in zomers treden forse extremen op. Steden zijn warmer dan omliggende landelijke gebieden. Toch is binnen de stedelijke bebouwing ook veel verschil. Waar water en bomen zijn is de temperatuur lager dan waar open vlakten zijn en veel bebouwing. Juist in Schalkwijk met de vele grote steenvlakten zijn bomen belangrijk voor een prettiger klimaat. Bijkomend voordeel kan zijn dat bewoners minder snel een airco zullen nodig hebben waardoor er nog meer CO₂ wordt bespaard.

Hieronder een kaartje van Amsterdam. Paars is heel warm, koel zijn de grachten met bomen.

Biodiversiteit

In de onderbouwing voor de kap is geen argumentatie te vinden voor de gevolgen voor de biodiversiteit. Dit is wel een vereiste volgens de Natuurbeschermingswet. Juist populieren staan bekend om de grote aantallen en soorten insecten die ze aantrekken. Tot 150 soorten zijn aangetoond. Nu in Nederland het slecht gaat met de insectenstand kunnen deze grote bomen een belangrijke rol spelen. Kap zal zeker gevolgen hebben voor de insectenstand. De grote aantallen insecten hebben op hun beurt weer positieve gevolgen voor de vleermuizen die daarvan profiteren. Daarnaast kunnen gaten in lijnbeplanting als gevolg van de kap voor vleermuizen een probleem vormen omdat de foerageer route geen aansluitend geheel meer is.

Er is in het geheel geen onderzoek gedaan naar de gevolgen voor vleermuizen volgens het landelijk vleermuizenprotocol. Er is ook geen onderzoek gedaan naar nesten van vogels. Bepaalde nesten zijn jaarrond beschermd zelfs als ze leeg zijn.

Categorisering.

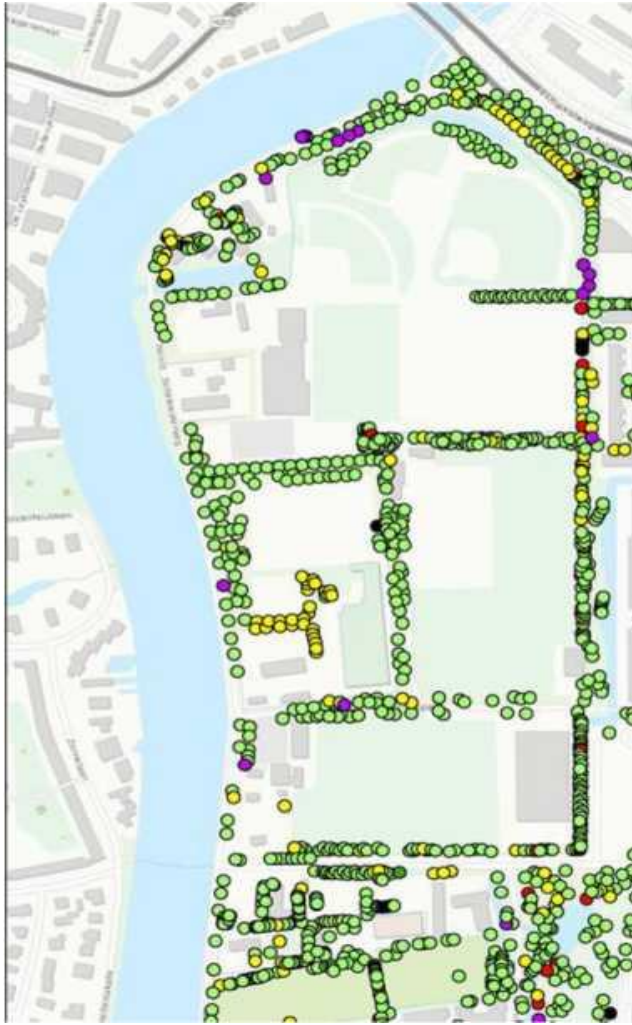
In feite is er sprake van bomen die in parken staan of volkomen vrij staan of niet. Er is geen rekening gehouden met de richtlijn die de landelijke Bomenstichting in samenwerking met Universiteit Wageningen heeft opgesteld. Zoals de categorisering nu is opgesteld door Haarlem zijn bomen die niet volkomen vrij staan al snel kapwaardig. Er hoeven maar een paar kleine takken uit te vallen en de boom kan gekapt worden. Dit doet geen recht aan de praktijk waaruit blijkt dat de bomen in merendeels stabiel staan en niet snel omwaaien. Altijd zullen sommige populierensoorten takken of takjes verliezen tijdens storm. Dat is een normaal verschijnsel en leverde nooit grote problemen op maar als dat het criterium blijft voor kap zullen er in de stad geen populieren meer overblijven.

De gemeente Haarlem is van plan om komend najaar 343 bomen te gaan kappen in stadsdeel Schalkwijk. Het gaat hier specifiek om populieren en wilgen van meer dan 40 jaar oud. Omdat deze boomsoorten snelle groeiers zijn is het hout wat minder taai dan van een traag groeiende boomsoort als de eik, iep of plataan en is er een wat grotere kans dat er een keer een tak afbreekt. Vaak, maar niet altijd, neemt dit risico toe bij het ouder worden van de populier, maar niet iedere populier heeft hier last van en er tellen nog een heleboel factoren (standplaats, grond, schade aan wortels, aantastingen) mee. De gemeente heeft door een extern groenadviesbureau alle populieren ouder dan 40 jaar oud laten onderzoeken op takbreukrisico aan de hand van verschillende criteria, zoals de plaats van de boom (op een plek waar niemand komt of langs een drukke weg), het uitzakken van zware takken en de daarbij behorende kroonvorming en ten slotte het zichtbaar zijn van eerder uitgebroken takken.

De aanbeveling van het rapport is echter veel te rigoureuus waardoor er een hele grote klapper wordt gemaakt: 75% van de populieren boven de 40 jaar oud dient te worden gekapt. Bijna alle populieren in Schalkwijk zijn overigens ouder dan 40 jaar of hebben net aan deze leeftijd bereikt, vanaf de jaren 80 waren de populieren helaas minder in trek. Nog steeds worden erg weinig populieren herplant waardoor een typische boom - kenmerkend voor het Hollandse landschap - uit het stadsbeeld dreigt te verdwijnen. En dat niet alleen in Haarlem.

Laten we eens een aantal zaken nader bekijken. Op onderstaand kaartjes zien we de conditie (links) en levensverwachting (rechts) van een aantal bomen aan onder andere de Noord-Schalkwijkerweg aan het Spaarne.

Linkerkaartje geeft de conditie weer. Groene bomen hebben een goede conditie en het rechterkaartje geeft met groene stippen de levensverwachting van meer dan 15 jaar aan.

2 conditie

1 levensverwachting groen > 15 jr.

Bron Kaartjes: https://www.haarlem.nl/bestandsopslag/bestanden/Stadsdelen/Stadsdeel_Schalkwijk/180320_conditie_tekening.pdf
https://www.haarlem.nl/bestandsopslag/bestanden/Stadsdelen/Stadsdeel_Schalkwijk/180320_levensverwachting_tekening.pdf

Dat ziet er gelukkig positief uit, een rondgang en controle langs de populieren aan de Noord-Schalkwijkerweg toont nou ook niet echte gebreken.

Bekijken we nu echter de kaarten waarop de bomen volgens de recente inventarisatie zijn ingedeeld, dan zien we een heel ander beeld.

Nu vallen dezelfde populieren ineens in de hoge risicoklasse wat tot het kappen van de bomen zal leiden.

Richtlijnen Bomenstichting en Universiteit Wageningen

Omdat de problemen met takbreukgevoelige populieren landelijk spelen heeft de Bomenstichting in samenwerking met de universiteit Wageningen een richtlijn opgesteld waarin wordt vermeld hoe er met binnenstedelijke populieren op leeftijd dient te worden omgegaan. Het is fijn dat hier een richtlijn voor is, want anders is er een grote kans op verkeerde informatie en aanpak, welke in de praktijk negatief zal uitpakken voor veel bomen. Deze richtlijn valt hier in te zien:

<https://www.bomenstichting.nl/images/1808pdf/2018-04%20Richtlijn%20takbreuk%20populier.pdf>

De criteria bij deze richtlijn zijn gevaarstelling in 4 stappen en kroonvorming in 3 stappen. Enkele aspecten uit deze richtlijn:

Stap 3: Selecteer de locaties. Selecteer de locaties waar deze bomen staan op basis van de gevaarzetting of voorzienbaar risico. Voor bomen die op ontoegankelijke, afgesloten locaties staan, geldt dat er sprake is van "Geen" gevaarzetting. Een "Beperkte" gevaarzetting geldt voor locaties waar de omgeving van de boom slechts incidenteel gebruikt wordt. "Algemene" gevaarzetting geldt voor bomen langs paden of wegen, waar sprake is van normaal gebruik van de omgeving. "Verhoogde" gevaarzetting geldt voor bomen op locaties met een intensief gebruik of gebruik door kinderen, picknickplekken etc.

Populieren die op locaties met 'geen' of 'beperkte' gevaarzetting staan, vragen geen bijzondere aandacht. De kans op schade door uitbreken van takken is daar verwaarloosbaar. Bomen op een locatie met een 'algemene' of 'verhoogde' gevaarzetting leveren wel een potentieel risico op. Deze groep komt in aanmerking voor een periodieke boomveiligheidscontrole waarbij extra aandacht wordt besteed aan het risico op het uitbreken van, ogenschijnlijk gezonde, takken. Deze beoordeling gaat verder dan de reguliere boomveiligheidscontrole.

Stap 4: Beoordeel de kroon op kroonvervorming Hier worden symptomen bedoeld van het natuurlijke aftakelingsproces dat kenmerkend is voor oudere populieren. Dit proces uit zich in het uitbuigen en (uiteindelijk) afbreken van dunne en dikke takken. De mate van kroonvervorming hangt nauw samen met de veiligheid van de bomen. Hieronder worden de verschillende categorieën van mate van kroonvervorming uitgelegd. In de bijlage zijn beelden (foto's) opgenomen die bij de mate van kroonvervorming horen.

1. Geen tekenen van kroonvervorming:

- De kroonrand is gesloten.
- Er is sprake van een opgaande takstructuur.
- Er zijn geen (noemenswaardige) tekenen van takbreuk zichtbaar.

2. Beperkte kroonvervorming:

- De kroonrand is niet volledig gesloten.
- Er is sprake van uitbuigende dunne takken.
- Lokaal zijn tekenen van takbreuk zichtbaar bij de dunne takken.

3. Ernstige kroonvervorming:

- De kroonrand is niet gesloten, er zijn (grote) openingen.
- Er is sprake van uitbuigende dunne en dikke takken.
- Tekenen van takbreuk zijn zichtbaar bij de dunne en dikke takken.
- Op de dikke takken ontwikkelt zich waterlot.

Stap 5: Bepaal de te nemen maatregelen.

Op basis van een matrix, waarbij de aspecten kroonvervorming en gevaarzetting in diverse klassen zijn onderverdeeld, kunnen de te nemen maatregelen worden bepaald.

Gevaarzetting	Kroonvervorming		
	geen	beperkt	ernstig
Geen	Geen maatregelen / geen BVC nodig	Geen maatregelen/ geen BVC nodig	Geen maatregelen/ geen BVC nodig
Beperkt	Geen maatregelen / BVC eens in de 5 jaar	Attentieboom Verhoog de controle frequentie	Attentieboom Verhoog de controle frequentie
Algemeen	Geen maatregelen / BVC eens in de 3 jaar	Attentieboom Verhoog de controle frequentie	Risicoboom Neem veiligheids- maatregel(en)*
Verhoogd	Geen maatregelen / BVC jaarlijks	Risicoboom Neem veiligheids- maatregel(en)	Risicoboom Neem veiligheids- maatregel(en)*

* Een populier met ernstige kroonvervorming, op een locatie met een algemene of verhoogde gevaarzetting kan leiden tot een kapadvies.

* Een populier met ernstige kroonvervorming, op een locatie met een algemene of verhoogde gevaarzetting kan leiden tot een kapadvies.

Bekijken we bijvoorbeeld onderstaande boom (nr. 85.375 welke een kapadvies heeft gekregen), dan valt deze qua locatie (gevaarzetting) volgens de richtlijn in te delen in klasse "Gevaarzetting: Algemeen". Letten we op het aspect kroonvervorming, dan lijkt er vooral sprake te zijn van een opgaande takstructuur en hooguit sporen van incidentele, lichte takbreuk. Afhankelijk van hoe kritisch je er naar kijkt valt deze boom dus in te delen in klasse "Kroonvervorming: geen" ofwel "beperkt". Tenslotte valt dan uit de matrix af te lezen dat de maatregel neerkomt op ofwel "Geen maatregelen", ofwel "Attentieboom, verhoog de controle frequentie". Nergens valt te lezen dat deze boom neerkomt in de categorie "Risicoboom", waarbij kap als advies geldt.

Hoe kan het dan dat er voor deze boom dan toch een kapaanvraag wordt ingediend?

Locatie: Noord Schalkwijkerweg
Datum van opname: 9 januari 2019
Foto van de boom

Boomgegevens:
Boomnummer: 85375

Boomsoort: Populus euramericana Robusta
Stamdiameter: 50

Aanleiding kap: veiligheidsrisico conform rapport 'Populieren en wilgen in Schalkwijk'. Grote kans op schade en/of letsel door uitbrekende zware takken

In het rapport van Groenadvies Amsterdam BV die de inventarisatie van de bomen in Schalkwijk heeft uitgevoerd lezen we:

...Aan de hand van het overzicht van de bomen in de wijk is een selectie gemaakt van alle Canadese populieren (*Populus x canadensis*, alle cultivars) van 40 jaar en ouder. Omdat uit de ervaringen in Haarlem blijkt dat ook *P. berolinensis*, *P. nigra* en *P. trichocarpa* een verhoogd risico geven, zijn deze ook beoordeeld. Daarnaast is een groep jongere bomen opgenomen omdat de diameter (>60 cm) aanleiding gaf te denken dat deze ouder waren dan in het beheerssysteem aangegeven. Vanuit de gemeente kwam tot slot het verzoek om ook de wilgen ouder dan 40 jaar in dit onderzoek mee te nemen, omdat deze bomen vergelijkbare problemen veroorzaken. In totaal zijn 959 bomen in het onderzoek opgenomen. Al deze bomen zijn daarna in de winter 2018/2019 door één persoon beoordeeld. Dit om verschillen in de beoordeling te voorkomen.

Bij die beoordeling werden de volgende stappen genomen:

1) Het vaststellen van het omgevingsrisico conform het onderstaande schema.

Omgevingsrisico klasse	Gebruiksintensiteit	Binnen kroonprojectie populier
laag	extensief	Gazons, groenstroken en parkgebieden (geen recreatie)
hoog	(zeer) intensief	Voetgangersgebied, fietspaden, wijkontsluitingswegen, entree openbare gebouwen, bebouwing, particulier bezit, speelplaatsen, parkgebieden (wel recreatie) en hoofdverkeerswegen

Daarbij zijn locaties met een onregelmatig, maar dan wel intensief gebruik, zoals sportvelden, in de hoogste categorie geplaatst.

Als de kroon van een boom in meer dan één klasse viel, bijvoorbeeld een boom waarvan de kroon zich zowel boven een speelplaats als een groenstrook bevindt, is daarvan de hoogste klasse aangehouden. Ook als het slechts een klein deel van de kroon betrof. Gedurende een storm kunnen takken eenvoudig op enige afstand van bomen belanden.

N.B. Normaliter wordt ook een gemiddeld omgevingsrisico aangehouden, maar de gemeente Haarlem heeft aangegeven in het kader van de veiligheid deze locaties onder de hoogste risicoklasse te willen laten vallen.

2) Het bepalen van het takbreukrisico conform de eerste kolom in het onderstaande schema

Takbreukrisico	omgevingsrisico laag 1	omgevingsrisico hoog 3
0 geen takbreuk	1	3
1 uitzakkende takken	2	4
1 incidentele takbreuk 4 -10 cm	2	4
2 incidentele takbreuk >10 cm	3	5
3 meervoudige takbreuk 4 - 10 cm	4	6
3 meervoudige takbreuk >10 cm	4	6

Het blijkt dus dat de eerder getoonde Gevaarzettingsklassen: "Geen" en "Beperkt" op aanvraag van de gemeente Haarlem samengevoegd zijn tot een "Laag omgevingsrisico".

De Gevaarzettingsklassen "Algemeen" en "Verhoogd" zijn samengevoegd zijn tot "Hoog omgevingsrisico".

Deze eigen, aanvullende opvatting van de landelijke populierenrichtlijn heeft echter tot gevolg dat zéér veel bomen in "omgevingsrisicoklasse: Hoog" terecht zijn gekomen.

Als een boom eenmaal in "omgevingsrisico: Hoog" staat ingedeeld, heeft deze meteen drie punten achterstand in de uiteindelijke risicoklasse welke loopt van 1 t/m 6. Als de boom dan vervolgens sporen vertoont van een incidenteel afgebroken tak met een dikte van 4 tot 10 centimeter, komt deze minimaal in risicoklasse 4 terecht. Deze rood gearceerde klasse leidt dan tot kap van de boom.

Maar iedere boom verliest wel eens een tak, zeker met de zomerstormen zoals deze de recente jaren over Nederland getrokken zijn. Daar kan geen boom tegenop - er waren genoeg ontwortelde of afgebroken bomen van alle drie de boomsoorten, wat vele malen ernstiger is dan een incidenteel afgebroken tak. Zo'n afgebroken tak laat een zichtbaar gat in de kroon na, of in ieder geval een zichtbare takstomp. Waar de eerder getoonde boom volgens de landelijke richtlijn in het zwaarste geval jaarlijks gecontroleerd dient te worden, besluit de gemeente Haarlem de richtlijn naast zich neer te leggen en deze zelf onevenredig te verzwaren.

Is de gemeente zó bang voor eventuele schadeposten zodat ze zich tegen alles wil indekken, ook als dat deze enorme 'ontgroening' van Schalkwijk tot gevolg heeft? Naast populieren en wilgen staan er in Schalkwijk veel iepen, essen, kastanjes en platanen. Deze eerste drie soorten zijn alle drie enorm gevoelig voor ziektes, bacteriën en schimmels en beginnen ondertussen in grote aantallen af te sterven. Als het overgrote deel van de populieren en wilgen gekapt wordt blijft er straks wel heel weinig over,

dat wordt bijna een herstart naar de kale beginperiode van Schalkwijk in de jaren 60.

Wat in het gemeentelijk onderzoek ontbreekt.

Takbreukrisico is niet voor ieder type populier gelijk. In Schalkwijk zijn veel Canadese Populieren van het type Robusta (*Populus x Canadensis Robusta*) aangeplant, maar daarnaast ook veel grauwe abelen, balsempopulieren, ratelpopulieren, zwarte populieren en Italiaanse populieren. Het rapport over de Schalkwijkse populieren zegt hierover:

Overigens speelt dit probleem met takbreuk niet of nauwelijks bij de overige soorten populieren zoals de abelen en balsempopulieren. Daar breekt wel eens een tak uit maar dit betreft veelal dood hout uit het centrum van de kroon dat door lichtgebrek is afgestorven. De takbreuk zoals nu beoordeeld is een soortgebonden probleem van de wat oudere Canadese populieren en enkele andere cultivars.

Echter valt in de volgende alinea te lezen:

*Aan de hand van het overzicht van de bomen in de wijk is een selectie gemaakt van alle Canadese populieren (*Populus x canadensis*, alle cultivars) van 40 jaar en ouder. Omdat uit de ervaringen in Haarlem blijkt dat ook *P. berlinensis*, *P. nigra* en *P. trichocarpa* een verhoogd risico geven, zijn deze ook beoordeeld.*

Het onderzoek is niet consistent in de beoordeling van de soorten populieren. Landelijk blijkt dat de overige soorten veel minder takbreukproblematiek hebben maar de gemeente Haarlem weerspreekt dat. Het is duidelijk waarop dat gebaseerd is. Onderstaand voorbeeld toont een vrijstaande Zwarte populier met een volle kroon.

Populieren en wilgen in Schalk kans op schade en/of letsel door uitbrekende zware takken

Foto van de boom

Boomnummer: 123531
Locatie: Molenpiaspark
Datum van opname: 20 december 2018
Boomgegevens:
Boomsort: Populus nigra Vereecken Stamdiameter: 100
Aanleiding kap: veiligheidsrisico conform rapport 'Populieren en wilgen in Schalk kans op schade en/of letsel door uitbrekende zware takken

Zwarte populieren zijn ten eerste minder gevoelig voor takbreuk dan Canadese populieren en kunnen tevens een stuk ouder worden dan 60 jaar, maar deze boom is zelfs risicoklasse 5(!) toegewezen omdat er een incidentele takbreuk van meer dan tien centimeter is geconstateerd. Mogelijk dat dit om een tak ging welke aan de rechterkant van de kroon ontbreekt, daar waar een opening in de kroon lijkt te zitten. Deze boom staat dicht aan de oever van de Ringvaart, solitair en daarmee dus vol in de wind. Deze boom is 43 jaar oud en heeft dus behoorlijk wat zware stormen doorstaan. Waarschijnlijk is die grote tak een keer tijdens zo'n storm uit de boom gebroken, de kans dat er op dat moment onder of rondom de boom gerecreëerd werd lijkt me nihil. Ondanks de wind intensieve locatie lijkt deze boom volgens de uitgevoerde beknopte inventarisatie niet gevoelig voor regelmatige, meervoudige takbreuk. Maar toch krijgt deze boom een zeer hoge risicoklasse en zal deze dus hoog op de kaplijst staan.

Locatie: Amerikaweg
Datum van opname: 10 januari 2019
Foto van de boom

Natuurlijk zijn er ook een hoop populieren te vinden die, hoe jammer het ook is, aan het einde van hun levensduur zijn. Vaak hebben deze bomen een zeer vervormde kroon met flinke gaten en duidelijk zichtbare afgebroken takstompen, daarnaast zijn er veel uitgezakte takken welke al zichtbaar een risico vormen, zoals bijvoorbeeld bij deze aan de rechterzijde getoonde boom. In dit geval is vervanging van de boom een logische keuze. Veelal zijn deze bomen ook wel een stuk ouder dan 40 jaar. In de omgeving zijn nog veel oudere populieren te vinden met een leeftijd tussen de 70 en 85 welke nog steeds vitaal zijn, maar misschien geen tien jaar levensverwachting meer hebben. Die bomen hebben de afgelopen 30 - 40 jaar (vanaf dat ze zo'n 40 jaar oud waren dus) ook nooit voor grote problemen en consternatie gezorgd, al zal er vast wel eens een tak zijn uitgebroken. Waarom moeten dan nu ineens alle populieren van (bijv.) net boven de 40 jaar kijken, terwijl velen nog zeker tien tot twintig jaar mee kunnen? De

gemeente Haarlem gaat in ieder geval geen populieren meer terugplanten omdat deze niet duurzaam zouden zijn.

Het is onterecht om populieren niet duurzaam te noemen want met hun snelle groei nemen ze heel wat sneller een berg water (goed voor drainage) en CO₂ op dan een veel langer klein blijvend eikje, iepje of kastanje. Als die boomsoorten het überhaupt al overleven: ga maar eens kijken naar waar er nieuwe boompjes zijn geplant. De helft gaat of ging binnen enkele jaren na aanplant dood, voor de andere helft valt de toekomst nog maar te bezien want het snoeibeleid van de gemeente is nogal rigoureuus en roept regelmatig weerstand van burgers op. Ieder jaar worden er weer allerlei takken van jonge bomen afgezaagd en worden ze telkens hoger opgekroond. Zo krijg je natuurlijk nooit een mooi groen aanzien, iets wat Schalkwijk ondertussen wel heeft en ook zo nodig heeft met alle jaren 60/70 betonnen hoogbouw.

Ja, een populier wordt wat minder oud dan een hoop andere boomsoorten maar geeft daarentegen wel al heel snel een groen aanzien en daarnaast lijken ze vrij weinig last te hebben van ziektes of vroegtijdige uitval. Het is dus van belang om ook populieren aan te blijven planten. Gelet kan worden op welke soort populier op welke plek geplant wordt, bijvoorbeeld de Canadese populieren (met imposante kroondiameter en hoogte) op minder drukbezochte (schadegevoelige) gebieden, om op die manier een zo divers mogelijk straatbeeld te krijgen. Daarnaast zou gezond verstand ook moeten meespelen: misschien is het parkeren van je auto onder een boom tijdens een flinke storm niet de meest verstandige keuze. Het weer en bijbehorend klimaat blijft grotendeels overmacht, risico's in het leven zijn nooit helemaal weg te nemen.

We moeten de gemeente dringend verzoeken (eventueel met een second opinion?) om hun risicoklasseindeling nader onder de loep te nemen en bij te stellen naar een realistischer beeld - volgens de normering van de eerder getoonde landelijke richtlijn Populieren.

Onderstaande tabel uit rapport van Groenadvies.

Na het bepalen van de gevaarstelling is de mate en omvang van de takbreuk in de matrix ingevoerd. Daar kon dan een waarde tussen de 1 (meest veilig) en 6 (meest onveilig) uit worden afgeleid. In onderstaande tabellen is eerst de verdeling van de aantallen bomen over deze zes waarden uitgewerkt en daarna is een indeling in veilig (waarden 1, 2 en 3), en onveilig (waarden 4, 5 en 6) uitgewerkt. De kleuren in de kolom zijn dezelfde als die op de overzichtstekeningen zijn gebruikt.

	1	2	3	4	5	6
Populieren	4	63	26	186	54	33
Wilgen	179	126	21	98	10	3
totaal per klasse	183	189	47	284	64	36
	23%	24%	6%	35%	8%	4%

Iets meer dan de helft van de bomen valt in de klasse veilig en de rest van de bomen in de klasse onveilig. Als we alleen naar de populieren kijken dan is 75% onveilig. Dit beeld is niet

Zeer duidelijk valt te zien dat de grootste kap-knipper wordt gemaakt doordat het overgrote deel van de bomen in risicoklasse 4 staat. Dit zijn de bomen met een incidenteel verloren tak, kleiner dan tien

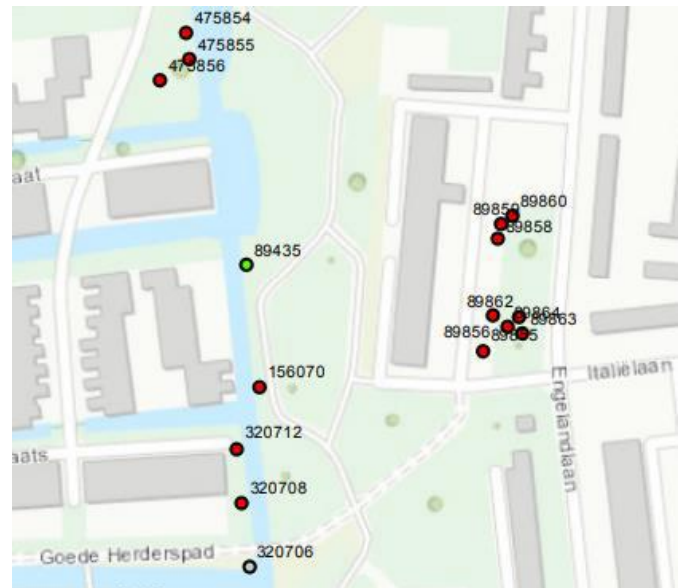
centimeter op veelal een normale en sporadisch een verhoogde gevaarzetting/locatie, maar voor de gemeente Haarlem valt dat allemaal onder de "hoge omgevingsrisico" klasse.

Verschillen in classificatie tussen versies van de inventarisatie.

Onderstaand twee kaarten van een klein deel van Schalkwijk die een vergelijking laten zien tussen de classificatie van de werkversie van het groenadviesbureau en de gemeente Haarlem, waarin de bomen nog wel worden ingedeeld in drie verschillende risicoklassen, en de uiteindelijke versie, waarin besloten is de bomen uit de 'gemiddelde risicoklasse' tóch in te delen in de 'hoge risicoklasse', met kap tot gevolg.

De geel gemerkte bomen zouden normaliter volgens de richtlijn onder een intensiever beheer ingedeeld worden met frequentere (jaarlijkse) controles. Doordat de gemeente Haarlem een eigen classificatie hanteert en afwijkt van de landelijk geaccepteerde richtlijn is het uiteindelijk resultaat dat bomen die normaliter voor onderhoud in aanmerking komen nu gekapt worden.

Op onderstaande kaartjes gaat het om de 16 bomen waarvan 9 bomen oorspronkelijk de classificatie onderhoud kregen. Na herziening door de gemeente is de classificatie 'kap'. Dat is een verschil van bijna 60%.

Bijlagen(n)

Uit het klimaatakkoord.

C4.5.2 Bomen, Bossen en Natuur

'Biodiversiteit én biomassa in aantrekkelijkste koolstofopslag van Nederland'

Bomen, bossen en natuur leggen al veel koolstof (CO₂) vast. Een toename van bomen, bossen en natuur (ten opzichte van het *business as usual* scenario) leidt dus tot 'klimaatwinst' die bijdraagt aan de opgave voor 2030 en nadrukkelijk ook 2050. Vroeg initiëren, ook met het oog op 2050, is noodzakelijk. Natuurlijke koolstofvastlegging is namelijk een proces van lange adem. Partijen werken aan een klimaatinclusief natuurbeleid en -beheer, ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid, en ondersteunen elkaar daar waar nodig en mogelijk. Partijen in dit domein zetten zich gezamenlijk in voor vier maatregelen die in 2030 tot een klimaatwinst van ten minste 0,4 Mton CO₂/jaar moeten leiden en streven naar zo mogelijk 0,8 Mton/jaar in 2030:

- Voorkomen ontbossing. Afname van CO₂-vastlegging door ontbossing wordt zoveel mogelijk voorkomen.
- Vergroten vastlegging koolstof. Bestaande bossen, natuurgebieden, landschapselementen en de openbare ruimte bieden mogelijkheden om door onder andere aanpassingen in het beheer de CO₂-vastlegging te vergroten.
- Uitbreiding bos en landschap. Door aanleg van extra bomen, bos- en natuurgebieden binnen en buiten het Natuurnetwerk Nederland, in de openbare ruimte, bij infrastructuur en op landbouwgrond wordt de CO₂-vastlegging vergroot. Hierbij worden nationale parken en doelen voor onder andere biodiversiteit, ruimtelijke kwaliteit, verstedelijkingsopgaven en recreatie maximaal mee gekoppeld.
- Versterking koolstofvastlegging in de keten. Door het gebruik in de keten van hout, maaisel en andere natuurproducten (cascadering) die vrijkomen bij het beheer van de groene ruimte wordt de CO₂-vastlegging vergroot en wordt CO₂-uitstoot als gevolg van gebruik van alternatieve bouwmaterialen voorkomen.

141

Van belang is dat bij deze maatregelen actief wordt gezocht naar win-win combinaties met biodiversiteit en de ruimtelijke kwaliteit. Dit vraagt op korte termijn de ontwikkeling een (wetenschappelijke) kennisbasis, die met behulp van pilots in beeld gebracht kan worden.

Partijen spreken het volgende af:

a. Om deze maatregelen te realiseren gaat de werkgroep door als projectgroep, onder voorzitterschap van de provincies. In deze projectgroep nemen in ieder geval terreinbeheerders, overheden en koepels van agrariërs deel. Deze projectgroep werkt de maatregelen uit, inclusief financiering/verdienmodellen, ruimtebeslag, kosteneffectiviteit en haalbaarheid. Bij ruimtebeslag wordt zo mogelijk een verbinding

gelegd met de ruimtelijke uitwerking van andere opgaven uit dit Klimaatakkoord (zie ook paragraaf C4.3.6). Zij formuleert tevens een aantal pilottrajecten om de gestelde maatregelen te testen op effectiviteit en haalbaarheid en stelt een governance structuur op voor de monitoring en (bij-)sturing van deze pilots.

b. Partijen zetten zich tevens in voor de oprichting van een programma met praktijkgericht onderzoek voor klimaatslim beheer van bos, bomen en natuur en onderzoekt of deze gekoppeld kan worden aan het bestaande OBN-programma.

c. Rijk en provincies stellen in 2019 een gezamenlijke bossenstrategie op. Het Rijk heeft €51 mln. aan klimaatmiddelen gereserveerd voor:

- aanpak ontbossing Natura2000/inrichting compensatiepool;
- inrichting rijksgronden (waaronder infranetwerken);
- herstel landschapselementen / agroforestry, subsidieregeling voor agrariërs die bos planten op hun gronden;
- onderzoekpilots.

Voorkomen ontbossing

d. Partijen (Rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders, landbouwers, grondeigenaren) leveren gezamenlijke inspanning om ontbossing te beperken tot wat onvermijdelijk is. Waar ontbossing noodzakelijk is, bijvoorbeeld vanwege internationale natuurafspraken, maken partijen gezamenlijke afspraken over een adequate CO₂-compensatie. Het Rijk stelt in het kader van de op te stellen Bossenstrategie middelen beschikbaar voor een in te richten compensatiepool (een manier om bosaanleg te laten financieren door partijen die elders bos hebben gekapt).

Vergroten vastlegging koolstof

e. Partijen (Rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders, landbouwers, grondeigenaren) leveren een gezamenlijke inspanning om in het beheer van natuur/landschap/openbare ruimte doelstellingen van onder meer biodiversiteit en ruimtelijke kwaliteit te combineren met een versterkte CO₂-vastlegging.

f. Omdat met name moeras-, veen- en kustecosystemen (*'blue carbon'*) zowel een grote koolstofvoorraad bezitten die beschermd moet worden, als een hoge CO₂-vastleggingscapaciteit, zullen waterschappen, provincies, Rijkswaterstaat en LNV dit meewegen in de uitvoering van het water- en omgevingsbeleid en beheer grote wateren, zoals Deltaprogramma, Kaderrichtlijn Water, Programma Ecologie Grote Wateren, waterbeheerprogramma's, de provinciale omgevingsplannen en beheer van IJsselmeer c.s., Waddenzee en zeearmen.

Uitbreiding bos en landschap

g. Partijen (Rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen, infrabeheerders, landbouwers, grondeigenaren) benutten gezamenlijk kansen om het areaal bos en natuur, en aantallen bomen daarbuiten te vergroten. Zo zal VNG haar leden aanbevelen om te streven naar 1 % meer bomen per jaar op Nederlands grondgebied. Zij zal dit faciliteren door te ijveren voor een facultatieve optie in het gemeentelijk (ruimtelijk) instrumentarium in relatie tot dit streven. Het Rijk zal de mogelijkheden benutten via de

142

inzet van rijksgronden, waaronder infranetwerken. Dit wordt uitgewerkt in de Bossenstrategie.

h. Publieke en private terreinbeheerders verkennen samen met provincies actief de mogelijkheden voor nieuw bos binnen hun beheergebieden. Gedacht wordt aan een pakket aan extra bos van 6000 ha.

i. Provincies en de andere partijen in het Klimaatakkoord ronden volgens de afspraken in het Natuurpact het Natuurnetwerk Nederland in 2027 af en kiezen daarbij steeds voor klimaatslimste opties bij realisatie. Dat betekent dat in 2027 minimaal 80.000 ha nieuwe natuur wordt gerealiseerd; waarvan op 1 januari 2018 ruim 35.000 ha gerealiseerd is.

j. LTO zal zich inzetten richting leden en in samenwerking met (de)centrale overheden, om meer bomen en houtige landschapselementen op hun bedrijf te integreren. Partijen nemen het initiatief om te komen tot een 'Aanvalsplan versterking landschappelijke identiteit via landschapselementen'. Het Rijk zet zich in om hiervoor, in overleg met decentrale overheden, mogelijkheden te bieden in het nieuwe GLB, en zal ter overbrugging daarnaar financieel bijdragen via een op te stellen subsidieregeling voor bomen, houtige landschapselementen en agroforestry op landbouwbedrijven waarvoor de vertrekpunten worden uitgewerkt in de op te stellen Bossenstrategie.

k. Provincies en gemeenten regelen bij de herziening van hun omgevingsvisies in hun ruimtelijke beleid dat bij de realisatie van nieuwe wijken direct ook bos wordt gerealiseerd (én gefinancierd). Dit levert niet alleen een bijdrage aan de vastlegging van koolstof, maar ook aan de leefkwaliteit van bewoners.

l. Partijen organiseren, ondersteund door instellingen als Invest.nl (i.o.), Rabobank en Groenfonds (of breder: Groenfinancieringen), een proces gericht op governance en financiering van aanleg van nieuw bos. Een overweging is om hierbij te gaan werken met een soort ontwikkelmaatschappij. Ter voorbereiding hierop brengen:

- overheden potentie in beeld om (op eigen grond) extra hectares bos, natuur of landschapselementen te ontwikkelen in combinatie met woningbouw/stedelijke ontwikkeling, energie (bijvoorbeeld windmolens/zonneparken), waterberging en biodiversiteit;
- gemeenten in aanvulling daarop de potentie in beeld om bij nieuwbouwprojecten ten behoeve van klimaat en leefomgeving extra bos mogelijk te maken;
- beheerders (natuurorganisaties en particuliere natuurbeheerders, agrariërs, overheden) potentie in beeld om op eigen grond extra hectares groen/natuur te ontwikkelen, en om landschapselementen te herstellen of versterken.